

לעילוי נשמת
שלום בן משה

המשנה עם מפרשים, מסודרים ומנוקדים

The Mishnah with Commentaries, Vowelized and Organized

גליון
9

דמאי פרק ב'

המידות. ומשום הכי לא הטילו עליהם להפריש את הדמאי, אלא על הלוקח מהם.
אילו הן המשפיעין במידה גסה? כגון הסיטונות ומוכרי תבואה.
סיטונות - הם הסוחרים הגדולים הקונים תבואה מבעלי התבואה, ומוכרים אותה לחנונים במידה גסה.

ה רבי מאיר אומר: את שדרכו להמדיד בגסה ומדידו בדקה, טפילה דקה לגסה. את שדרכו להמדיד בדקה ומדידו בגסה, טפילה גסה לדקה.

את שדרכו להמדיד בדקה ומדידו בגסה - גרסינן.

טפילה דקה לגסה - ופטור כשהוא מוכר בגסה, ולא אמרינן פיון דדרכו למוד בדקה, תייב אף כשמודד בגסה.

איזו היא מידה גסה? ביבש שלושת קבין, ובלח דינר.

ובלח דינר - מידה שיש בה מה שהוא שוה דינר. לפי שלא היתה מידה ידועה ללח, שהשער משתנה תמיד, לכך שצרו בדמים.

רבי יוסי אומר: סלי תאנים וסלי ענבים וקופות של ירק, כל זמן שהוא מוכרן אכסרה, פטור.

אכסרה - לא במידה ולא במשקל, אלא לפי האומד, פטור, דהגוי כמוכר בגסה. ואין הלכה כרבי יוסי.

דמאי פרק ב'

ה הנחתומים לא חייבו אותם חכמים להפריש אלא כדי תרומת מעשר וחלה.

הנחתומים - נחתום חבר שלקח תבואה מעם הארץ שהיא דמאי, לא חייבו אותו חכמים להפריש.

אלא כדי תרומת מעשר - שהיא אחד ממאה, אבל לא מעשר שני - מתוך ששוטרי המלך ונוגשיו חובטים אותם בכל שעה, ואומרים להם "מכרו בזול", לא הטרחוו עליהם חכמים במעשר שני, שטרחו מרובה, שצריך לאכלו בירושלים.

ודוקא כשמוכר לחבר, שהלוקח יפריש מעשר שני, אבל אם מוכר לעם הארץ, תייב להפריש מעשר שני קודם שימכור.

החנונים אינן רשאים למכור את הדמאי.

החנונים - שמוכרים מעט מעט בחנות, אינן רשאים למכור את הדמאי - הואיל והן משתפכים הרבה, עליהם מוטל לתקן. אי נמי, מפני שרגילין למכור לתינוקות, שלא יאכלו התינוקות דבר שאינו מתוקן.

כל המשפיעין במידה גסה, רשאים למכור את הדמאי.

כל המשפיעים - שמוכרים בשפע הרבה ביחד.

במידה גסה - לקמן מפרש כמה היא מידה גסה.

רשאים למכור את הדמאי - דרך המוכרים הרבה ביחד להוסיף על המידה, ולכך נקראו משפיעים, שעושין מידה גדושה ומוסיפים על

דמאי פרק ג'

א הלוקח ירק מן השוק ונמלך להחזיר, לא יחזיר עד שיעשר, שאינו מחוסר אלא מנבן.

הלוקח ירק מן השוק - ונטל אגודות ירק בידו ששומתן ידועה כף וכף אגודות בפרוטה, ולאחר שנטלן נמלך עליהן להחזירן למוכר.

לא יחזיר עד שיעשר - ויתן לו דמי המעשר שהוא מפריש, דמכי אגבהינהו נעשו שלו, ונתחייב עליהן לעשרן.

שאינו מעושר אלא מנבן - האי "מעושר" הוי פירושא "מחוסר", כלומר: כבר קנה אותם בהגבהה, ולא הנה מחוסר אלא למנותן, שפכר הנה ידוע כף וכף אגודות בפרוטה.

הנה עומד ולוקח, וראה טוען אחר נפה ממנו, מותר להחזיר, מפני שלא משך.

הנה עומד ולוקח - ולא נטלם בידו ולא הגביהם.

טוען אחר - משאוי אחר של ירקות.

ב המוציא פירות בדרך, ונטלן לאכלן ונמלך להצניע, לא יצניע עד שיעשר.

לא יצניע עד שיעשר - דאסור להוציא מידו דבר שאינו מתקן.

ואם מתחילה נטלן בשביל שלא יאבדו, פטור.

שלא יאבדו - ולא נתכווין לזכות בהן.

כל דבר שאין אדם רשאי למכרו דמאי, לא ישלח לחבירו דמאי.

שאיין אדם רשאי למכרו דמאי - כגון במידה דקה דאמרינן בפרקין דלעיל.

לא ישלח לחבירו דמאי - בדקה, אבל שולח לו בגסה, כיון שרשאי למכרו בגסה.

רבי יוסי מתיר בנדאי, ובלבד שיודיענו.

רבי יוסי מתיר - לשלוח לחבירו ודאי אפילו בדקה, ובלבד שיודיענו. ומודה רבי יוסי שבדמאי אסור בדקה. ואין הלכה כרבי יוסי.

דמאי פרק ג'

א מאכילין את העניים דמאי, ואת האכסניא דמאי.

מאכילין את העניים דמאי - אפילו הן חברים. וצריך להודיען, והרוצה לעשרן יעשרן.

ואת האכסניא - חיל של מלך ישראל העובר ממקום למקום, ומושל על בני המקום לפרנסם, מאכילין אותם דמאי בזמן שהיא עוברת. אבל לנו שם בלילה, חייבין לתקן.

רבן גמליאל הנה מאכיל את פועליו דמאי.

רבן גמליאל הנה מאכיל את פועליו דמאי - עניים היו. ואין הלכה כרבן גמליאל, דכיון דחייב במזונותיהן, נמצא פורע את חובו בדמאי.

גבאי צדקה - בית שמאי אומרים: נותנין את המעושר לשאינו מעושר, ואת שאינו מעושר למעושר, נמצאו כל האדם אוכלין מתוקן.

ואת שאינו מעושר למעושר - ונותנין לו ביותר מכדי מעשרותיו, ונמצאו כל האדם אוכלים מתוקן. ובית שמאי לטעמיהו, דאמרי אין מאכילין את העניים דמאי.

וחכמים אומרים: גובין סתם ומתלקין סתם, והרוצה לתקן יתקן.

והרוצה לתקן יתקן - שלא הותר הדמאי לעניים אלא כשאוכלין אכילה אחת אצל בעל הבית, אבל הפירות שיכבאו לידם, חייבים הם לעשרן דמאי. דייקא נמי, דתקני "מאכילין את העניים דמאי", ולא תני "העניים אוכלין דמאי". כן פתב הרמב"ם.

ב הרוצה לתזום עלי ירק להקל ממשאו, לא ישליך עד שיעשר.

לתזום - לכרות ולחתך. ואין לו דומה במשנה.

להקל ממשאו - שלא יכבד עליו.

לא ישליך עד שיעשר - שמא ימצאם עם הארץ, ויאכל אותם כשאינם מותרקנים, ונמצא נותן מכשול. והני מילי בירק הנאגד, דאי בשלא נאגד, אפתי לא אתחייב במעשר.

דמאי פרק ג'

ד המוליך חיטים לטחון כותי או לטחון עם הארץ, בחזקתו למעשרות ולשביעית.

לטחון כותי - לכותי שטחן התבואה.

הרי הן בחזקתו - דלא חשידי שמא החליפו אלו המתוקנים באחרים שאינן מתוקנים.

לטחון עובד כוכבים, דמאי.

לטחון עובד כוכבים דמאי - דעובד כוכבים חשוד להחליף, ולבטח דאשכחו יונה בראש הר גריזים לפותים שהיו עובדים אותה, כותי הרי הוא כעובד כוכבים.

המפקיד פירותיו אצל הכותי או אצל עם הארץ, בחזקתו למעשרות ולשביעית. אצל העובד כוכבים, כפירותיו. רבי שמעון אומר דמאי.

אצל העובד כוכבים כפירותיו - ופירות של עובד כוכבים פטורים מן המעשר.

ורישא, מפני שדרך בני אדם להוליך קופות רבות של חיטים ולהניחן אצל הטחון, חיישינן שמא נתחלפה קופה זו בקופות אחרות של ישראל, שהן דמאי. אבל פירות ליכא למימר שמא החליפן בפירות של ישראל, אלא שמא החליפן העובד כוכבים בפירותיו. לפיכך הרי הן כפירותיו של עובד כוכבים.

ורבי שמעון סבר דאף בפירות חיישינן שמא נתחלפו בבית העובד כוכבים בפירות של ישראל אחר. שכשם שישאל זה הפקיד פירותיו ביד העובד כוכבים, כך יש לחוש שמא ישראל אחר מן החשודים על המעשרות הפקיד גם כן בידו, ונתחלפו אלו באלו. ואין הלכה כרבי שמעון.

ה הנותן לפונדקית, מעשר את שהוא נותן לה, ואת שהוא נוטל ממנה, מפני שחשודה לחלוק.

פונדקית - שומרת הפונדק, והולכי דרכים מתאכסנים אצלה.

מעשר את שהוא נותן לה - דאין חבר מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן.

דמאי פרק ג'

ואת שהוא נוטל ממנה - דאף על גב דעם הארץ אינו חשוד להחליף כדאמרן לעיל, הפונדקית חשודה להחליף, שהיא מתפוננת לטובה, ונותנת משלה שהוא יותר יפה לחבר, ואמרת בלבה "ראוי שאאכיל משלי שהוא חם ויפה לחבר, ואני אטול את שלו הקר והגרוע".

אמר רבי יוסי: אין אנו אתראין לרמאין - אינו מעשר אלא מה שהוא נוטל ממנה בלבד.

אין אנו אתראין לרמאים - כלומר: אין אתריות הרמאים עלינו, לשמרם שלא יאכלו דבר שאינו מעושר. לפיכך אינו מעשר מה שהוא נותן לה, ואם תקחנו הפונדקית לעצמה ותאכלנו כשאינו מתוקן, אין לחבר מזה כלום, ואינו מעשר אלא מה שהוא נוטל בלבד. ורבי יוסי סבר דלגזול היא מתפוננת. ואין הלכה כרבי יוסי.

ו הנותן לחמותו, מעשר את שהוא נותן לה, ואת שהוא נוטל ממנה, מפני שהיא חשודה לחלוק את המתקלקל.

המתקלקל - פת או תבשיל שנתקלקל.

אמר רבי יהודה: רוצה היא בתקנת בתה, ובושה מתתנה.

אמר רבי יהודה - בירושלמי מפרש דקמייתא נמי מלתיה דרבי יהודה היא, והכי קאמר: מפני שהיא חשודה להחליף את המתקלקל - דברי רבי יהודה, שרבי יהודה אומר: רוצה היא בתקנת בתה ובושה מתתנה.

ומודה רבי יהודה בנותן לחמותו שביעית, שאינה חשודה להחליף, להאכיל את בתה שביעית.

בנותן לחמותו שביעית - בנותן לה לאפות ולבשל בשנה השביעית.

שאינה חשודה להאכיל את בתה שביעית - דחמירא להו שביעית, ואפילו אם תקלקל לא תחליפנו בפירות שביעית. והלכה כרבי יהודה.

דמאי פרק ד'

א הלוקח פירות ממי שאינו נאמן על המעשרות, ושכח לעשרן ושאלו בשבת, יאכל על פיו. חשקה מוצאי שבת, לא יאכל עד שייעשר.

בשבת יאכל על פיו - דאימת שבת עליו, שמתגראים לעבור עבירה ולשקר בשבת יותר מבחול.

לא מצאו, אמר לו אחד שאינו נאמן על המעשרות "מעושרין הן", אוכל על פיו. חשקה מוצאי שבת, לא יאכל עד שייעשר.

תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה, רבי שמעון שזורי אומר אף בחול שואלו ואוכלו על פיו.

תרומת מעשר של דמאי - להכי נקט תרומת מעשר, דעמי הארץ נחשדו עליה, דסברי אינה במיתה כל זמן שלא הופרש מעשר ראשון, אבל תרומה גדולה לא נחשדו עליה. ותרומת מעשר הניא אחד ממאה, וכשחזרה למקומה לפחות ממאה, חזרה ומדמעת. שואלו ואוכל על פיו - דמאחר שנקרא לה שם תרומה, אימת דימוע על עם הארץ, ונרא לשקר. והלכה כרבי שמעון שזורי.

ב המדיר את חבירו שיאכל אצלו, והוא אינו מאמינו על המעשרות, אוכל עמו בשבת הראשונה, ואף על פי שאינו מאמינו על המעשרות, ובלבד שיאמר לו מעושרין הן. ובשבת שנייה, אף על פי שגזר ממנו הנזה, לא יאכל עד שייעשר.

המדיר את חבירו שיאכל עמו - דאמר ליה "קונם מה שאתה נהנה לי אם אין אתה סועד אצלי".

שבת הראשונה - של סעודת נישואין לבחור שנשא בתולה, התירו לו לאכול עמו משום איבה.

ג רבי אליעזר אומר: אין צריך לקרות שם למעשר עני של דמאי.

דמאי פרק ד'

אין צריך לקרות שם למעשר עני של דמאי - דלא נחשדו עמי הארץ על מעשר עני, שהם יודעים שפירות הטבולים למעשר עני הם במיתה, ומפרישים אותו ולוקחים אותו לעצמן.

וחכמים אומרים: קורא שם ואינו צריך להפריש.

וחכמים אומרים - אף על פי כן קורא לו שם, שהרי אינו מפסיד כלום בזה, דאינו צריך להפריש וליתן לעני, משום דעני הוי בזה מוציא מחבירו, והמוציא מחבירו עליו הראיה.

ד מי שקרא שם לתרומת מעשר של דמאי ולמעשר עני של דמאי, לא יטלם בשבת.

מי שקרא שם לתרומת מעשר של דמאי - שאמר "תרומת מעשר שאני חייב להפריש מכרי זה, יהא מונח בצפוני או בדרומי", ולא הפרישה.

ותרומת מעשר של דמאי דנקט, לפי שהישראל קורא לה שם ונותנה לפהן, ולוקח המעשר לעצמו. אבל תרומת מעשר של דמאי אין הישראל קורא לה שם, אלא הוא נותן מעשר ללוי, והלוי מפריש תרומת מעשר ונותנה לפהן.

לא יטלם בשבת - כדי ליתנם לפהן או לעני שבתצור ושבמבוי, שאסור ליתן מתנות לפהן ולעני בשבת.

ואם היה פהן או עני למודים לאכול אצלו, יבואו ויאכלו, ובלבד שיודיעם.

אבל בלמודים לאכול אצלו, כלומר: הרגילין לאכול על שולחננו, שרי, ובלבד שיודיעם שהם של תרומת מעשר או של מעשר עני. שאם אינו מודיעם, והם סבורים שמשלו הוא מאכילם, הנה ליה כמאכיל אורחיו תרומה ומעשרות, שהוא אסור.

ה האומר למי שאינו נאמן על המעשרות "קח לי ממי שהוא נאמן וממי שהוא מעשר", אינו נאמן. "מאיש פלוני", הרי זה נאמן.

אינו נאמן - דאפילו ימצא שלקח ממי שאינו

דמאי פרק ד'

נאמן, מצי לאשתמוטי ולומר בעיני הנה נאמן. אבל כי אמר ליה מאיש פלוני לא מצי לאשתמוטי, דהא אינו רשאי ליקח מאחר.

הלך ליקח ממנו, ואמר לו "לא מצאתיו, ולקחתי לך מאחר שהוא נאמן", אינו נאמן.

ד הנכנס לעיר ואינו מפיר אדם שם, אמר "מי פאן נאמן?", "מי פאן מעשר?", אמר לו אחד "אני אינו נאמן, איש פלוני נאמן", הרי זה נאמן.

איש פלוני נאמן הרי זה נאמן - אף על גב דלא הנה ראוי להאמינו, כיון שהוא עצמו חשוד, קולא היא שהקילו באכסנאי משום חיי נפש. ודוקא כשאין מפיר אדם שם, אבל אם מפיר אדם שם, לא יטול אלא מן המומחה.

הלך ליקח ממנו, אמר לו "מי פאן מוכר ישן?", אמר לו "מי ששלתך אצלי", אף על פי שהן כגומלין זה את זה, הרי אלו נאמנין.

מי פאן מוכר ישן - שירא שמא יאכילוהו חדש קודם שיקרב העומר. ורוב עמי הארץ אין חשודים על החדש, והוי כדמאי, דרוב עמי הארץ מעשורים הן. הילכך לא החמירו עליהן כל כך, דנימא שהם גומלים חסד זה לזה - "תעיד אתה עלי, ואני אעיד עליך".

ה החמרים שנוכנסו לעיר, אמר אחד "שלי חדש ושל חברי ישן", "שלי אינו מתוקן ושל חברי מתוקן", אינו נאמנין.

החמרים - המביאים תבואה ממקום הזול למקום היוקר.

אין נאמנים - דודאי גומלים זה את זה, ומשבת של חבירו בעיר זו, כדי שישבח חבירו את שלו בעיר אחרת.

רבי יהודה אומר נאמנין.

רבי יהודה אומר נאמנים - הואיל ורוב עמי הארץ מעשורים הן, בדמאי הקילו משום חיייהן של בני העיר, שיהיו מוכרי תבואה ופירות ויגילין לבוא שם. ואין הלכה כרבי יהודה.

דמאי פרק ה'

א הלוקח מן הנחתום, כיצד הוא מעשר?

הלוקח מן הנחתום - כשהנחתום מוכר במידה גסה, הלוקח ממנו חייב לתקן מה שהוא לוקח, והנחתום פטור.

והא דתנן לעיל בפרק ב' שהנחתומים חייבים להפריש כדי שיעור תרומת מעשר וחלה, התם מיירי במוכר במידה דקה, שמפני שהוא משתכר הרבה, הטילו עליו לעשר. אי נמי, מפני התינוקות שלוקחים ממי שמוכר בדקה, כדי שלא יאכלו טבלים הטילו עליו לתקן. מידה גסה ודקה מפורשים לעיל סוף פרק ב'.

נוטל כדי תרומת מעשר וחלה, ואומר:

נוטל כדי תרומת מעשר - דהיינו אחד ממאה, וכדי חלה אחד מארבעים ושמונה. ולא שיפרישם מן הכפר שלקח מן הנחתום, אלא קובע להם מקום, ומניחם מחוברים במקומם.

אחד ממאה ממה שיש פאן, הרי זה בצד זה מעשר, ושאר מעשר סמוך לו.

אחד ממאה ממה שיש פאן - מכל מה שיש פאן משמע - אף עם כדי שיעור חלה שהפריש, עשוי מעשר, ונמצא מפריש מעשר אף מן החלה.

ושאר מעשר - דהיינו עוד תשעה סמוך לו. הרי קבע מקום לכל המעשר. ואותו האחד שקראתי לו שם מעשר תחילה, עשוי תרומת מעשר על התשעה הסמוכים לו.

זה שעשיתי מעשר, עשוי תרומת מעשר עליו, והשאר חלה.

והשאר חלה - אחד מארבעים ושמונה שהפרישתי חלה.

ומעשר שני בצפוננו או בדרומנו, ומחולל על המעות.

ומעשר שני בצפוננו או בדרומנו - קובע לו מקום, ואחר כך מחללו, ואינו צריך להוסיף חומש.

ב הרוצה להפריש תרומה ותרומת מעשר פאחת, נוטל אחד משלשים ושלש ושלש,

דמאי פרק ה'

ואומר: אחד ממאה ממה שיש כאן. הרי זה בצד זה חולין, והשאר תרומה על הכל.

נוטל אחד משלשים ושלש ושלש - היינו שליש ממאה. וסאה שנוטל יש בה שלשה שלשים - שנים מהן לתרומה שהיא תרי ממאה, ואחד לתרומת מעשר שהיא אחד ממאה. ואומר על אותה סאה שנטל, אחד ממאה שיש כאן בין הכל, דהיינו שליש אותה סאה.

הרי הוא בצד זה חולין - פירוש: ישאר חולין כמו שהוא עתה בטבלו, בצד שני שלשים שעמו.

והשאר - דהיינו שני שלשים, יהיו תרומה על הכל.

ומהחולין שיש כאן, הרי זה בצד זה מעשר, וישאר מעשר סמוך לו.

מהחולין שיש כאן - דהיינו השלש שאמרת עליו שישאר חולין, הרי זה בצד זה מעשר.

והשאר מעשר - דהיינו עוד תשעה סמוך לשלש זה, אותם עשרה שלשים יהיו מעשר על המאה שלשים. ולא דוקא עשרה, אלא מעט פחות, כפי המגיע לשנים של תרומה.

זה שעשיתי מעשר, עשוי תרומת מעשר עליו, והשאר חלה. ומעשר שני בצפוננו או בדרומו, ומחולל על המעות.

זה שעשיתי מעשר - היינו השלש שקרא עליו שם מעשר תחילה, עשוי תרומת מעשר על תשעה השלשים. ולא שליש שלם, אלא חסר דבר מועט, ולהכי קאמר מהחולין שיש כאן, דמשמע ולא כל החולין.

ומתניתין אתיא כאבא אלעזר בן גומל, דאמר בסוף פרק כל הגט (גיטין לא.) כשם שיש לו לבעל הבית רשות לתרום תרומה גדולה, כך יש לו רשות לתרום תרומת מעשר. ואיהו נמי שרי להפריש תרומת מעשר באומד בעין יפה בפרק כל המנחות באות מצה (מנחות נד:). הילכך אותו שליש שהוא מפריש משלם, אף על פי שהיה ראוי להיות חסר מעט, בעין יפה הוא מפריש ושרי.

דמאי פרק ה'

הלוקח מן הנחתום, מעשר מן התמה על הצוננת ומן הצוננת על התמה, אפילו מטפוסין הרבה - דברי רבי מאיר.

ומן הצוננת על התמה - אף על פי שהוא מעשר מן הרע על היפה, סבר ליה כרבי אלעאי, דאמר (קידושין מו:) "התורם מן הרע על היפה, תרומתו תרומה", ובדמאי התירו אפילו לכתחילה.

ואפילו מדפוסים הרבה - ולא חיישינן שמא אתמול קנה הנחתום תבואה ממי שהוא מעשר, והיום ממי שאינו מעשר, ונמצא מפריש מן הפטור על החיוב, דנחתום מחד גברא זבין, אף על פי שהוא עושה מדפוסים הרבה.

רבי יהודה אוסר, שאני אומר חיטים של אמש היו משל אחד, ושל היום היו משל אחר.

רבי יהודה אוסר - כששניהם של אמש או שניהם של היום, מודה רבי יהודה לרבי מאיר דאפילו מדפוסים הרבה שרי, דלא חייש לדפוסים. אבל אחד של אמש ואחד של היום, אפילו מדפוס אחד אסר, שאני אומר וכו'.

רבי שמעון אוסר בתרומת מעשר, ומתיר בחלה.

רבי שמעון אוסר בתרומת מעשר - דאפילו שניהם של היום או של אמש, פיון דבשני דפוסים הוא, אמרינן מתרי גברי זבן את התבואה, ושמא האחד עישר והאחד לא, ונמצא מפריש מן הפטור על החיוב.

ומתיר בחלה - דבחלה כולי עלמא מודו אפילו של אמש בשל היום, ואפילו משני דפוסים. דאי נמי מתרי גברי זבן לא חיישינן, שהרי אצל הנחתום מתתייבה בחלה, שהוא גלגל את העיסה. והלכה כרבי שמעון.

